

УДК 35.087.44 «1921/1925»

Лат ишева О.В.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ТА СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ ПРОЦЕСУ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖСТРАХУ СРСР (1921–1925 РР.)

У науковій роботі детально аналізується процес оформлення союзної системи державного страхування (1921–1925 рр.), принципи якої були обов'язковими і типовими для республік, у тому числі і для УСРР. Державна монополія виявилася політично-правовою основою для формування і розвитку централізованої системи радянського (державного і кооперативного) страхування. Уніфікація організаційних форм і принципів діяльності Держстраху віддзеркалювала конституційне оформлення унітарної держави.

Ключові слова: системи державного страхування, державна страхова монополія, кооперативне страхування майна, акціонерні страхові товариства.

Революційні перетворення соціально-економічних відносин в суспільстві 1917–1920 рр., які охопили Україну та Росію, стосувалися базових основ повсякденного життя міського та сільського населення – майнових, фінансових, сімейно-трудова, гуманітарних. Юридична ліквідація інституту приватної власності суттєво вплинула на систему цінностей, а «червоногвардійська атака на капітал» та буржуазію усунула організаційні форми соціального захисту, майнових гарантій. По завершенню громадянської війни та радикальної реконструкції державних, акціонерних і громадсько-кооперативних форм страхування з'явилася суспільна необхідність їх відновлення, але на нових політико-правових принципах.

Формування радянської системи державного страхування розпочалося під впливом нової економічної політики, а не перших соціальних декретів 1918 р., яким більшовики намагалися допомогти селянам Весегонського повіту Тверської губернії. На їх звернення та клопотання, як зазначав у 1925 р. співробітник Держстраху СРСР С.М. Розеноер, відгукнувся В.І. Ленін, надіславши особисті листи до відповідних наркоматів з вимогою про відновлення системи страхування [1]. Були створені фахові комісії, які розробили юридичні підстави – декрет 6 жовтня 1921 р. «Про державне майнове страхування» [2]. Він проголошував державну страхову монополію та передбачив створення Державного страхового управління при НКФ, тобто заклав організаційно-правові основи становлення радянської системи державного страхування. Усі види майна, які перебували у тимчасовому користуванні установ та громадян, підлягали обов'язковому або добровільному страхуванню в державному органі влади. Державному страхуванню підприємств приділялася особлива увага, але об'єктами обов'язкового державного страхування були орендні заклади, які належали державі та тимчасово орендувалися приватними особами і колективами (артілі, громади, комуни).

Державна страхова монополія юридично і фактично усунула акціонерні та приватні страхові організації, натомість було запропоновано ідеї і принципи єдиної централізованої системи держстраху. Винятком державної монополії стало

кооперативне страхування майна відповідних товариств, тобто взаємне страхування ними власного майна замість обов'язкового державного, що і передбачалося декретом від 6 жовтня 1921 р. Прагнення центральних кооперативних спілок страхувати і державне майно через їхню систему викликало заперечення. «Не має жодного сумніву, – писав у 1922 р. один із чиновників Держстраху Є. Мен, – що законодавець, категорично вилучивши з сфери взаємного кооперативного страхування майно, яке перебуває в оренді у кооперативу, що належить муніципальним комунам, мав на увазі дозволити таке взаємне страхування для державного страхування» [3]. Суперечка виникла довкола системного питання: співіснування кооперативного і державного страхування майна. Дискусії та колізії існували до середини 1922 р.

Протягом року відбулося організаційне формування центрального управлінського органу державного страхування. Згідно декрету від 6 жовтня 1921 р. при Наркомфіні РСФРР було створено Державне страхове управління, яке використовувало структурні підрозділи наркомату в регіонах. 14 та 20 листопада 1921 р. були видані «Положення про державне страхування», доповнення «Тимчасовою інструкцією» НКФ 15 грудня 1921 р. [4] Обсяги роботи та соціально-економічна ситуація в країні, викликана наслідками війни та голоду, вимагали оперативної і системної роботи. Керівництво Наркомфіну реорганізувало страхове управління у Головне Правління Державного Страхування (Держстрах), яке мало функціональну самостійність та формувало власну організаційну вертикаль в губерніях, а з другого боку діяло у складі Наркомфіну. Першим головою правління Держстраху став у березні 1922 р. Домінік Іванович Єфремов [5].

В архівах України збереглися протоколи засідання правління Держстраху, які розкривають організаційні витoki становлення радянської системи державного страхування. 31 травня 1922 р. відбулося розширене засідання правління Держстраху, у роботі якого брав участь і члени правління Укрдержстраху. Обговорювали питання про державну монополію страхування, а 24 червня 1922 р. до порядку денного спеціального засідання було внесено проект декрету про страхування [6]. Обговорення та ухвалення відбувалося протягом 29 червня – 8 липня 1922 р., позаяк окремі статті викликали дискусію, та пояснення фахівців. В засіданні брали участь уповноважений Головного правління при Укрдержстраху В.М. Богословський та член правління С.О. Чередніков. 6 липня 1922 р. проект декрету «Про Головне правління державного страхування» було остаточно схвалено та передано на затвердження до Нарком фіну [7]. На засіданні заслухали доповідь Укрдержстраху, узгодили організаційні принципи його діяльності, повноваження, але залишили у підпорядкуванні головного правління. Саме з дозволу Д.І. Єфремова, але за поданням Уповнаркомфіну України, 15 липня 1922 р. головою правління Укрдержстраху було призначено В.М. Богословського [8].

У липні–вересні 1922 р., спираючись на попередні законодавчі акти та декрет від 6 липня відбувалася структурна реорганізація місцевих органів державного страхування. Їх обговорювали майже на кожному засіданні правління, а 1 серпня 1922 р. до НКФ було передано «Положення про Головне Правління Державного Страхування». 16 вересня 1922 р. на черговому засіданні правління Держстраху було затверджено структуру місцевих органів: контори, відділення та агентства, а також визнано недоцільним створення акціонерних страхових товариств для декількох губерній. На

цьому засіданні було підтверджено повноваження центрального органу державного страхування в Україні, що мав повну назву – «Українське правління державного страхування (Укрдержстрах)», але на правах відділення Держстраху РСФРР [9]. Укрдержстрах контактував з Головним правлінням, подавав фінансову звітність, отримував інструкції тощо. Губернські контори держстраху в республіках були другою керівною ланкою, а в районах агентства.

27 листопада 1922 р. НКФ РСФРР затвердив «Положення про Головне правління державного страхування», завершивши тим самим перший етап організаційного оформлення системи державного страхування. Його було опубліковано у фаховому журналі держстраху. Перша стаття «Положення» зазначала, що правління Держстраху діє на принципах госпрозрахунку та правах самостійного управління в межах та під загальним керівництвом НКФ, здійснюючи страхові операції з метою повернення збитків постраждалим від пожеж, градобиття, втрат робочої та продуктивно худоби, нещасних випадків на шляхах водного та сухопутного транспорту, забезпечення на випадок смерті, пошкоджень, страхування життя від різних випадків [10]. Головне правління стало єдиним органом, що здійснював державне страхування, а іншим установам та організаціям заборонялося. На правління Держстраху покладалися обов'язки здійснення державного страхування «в РСФРР та союзних з нею республіках, а також: видання правил та інструкції; встановлення норм страхового забезпечення, тарифів і страхових премій; складання річних звітів; приймання страхувань та ліквідацією збитків; здійснення реєстрації усіх центральних та кооперативних страхових об'єднань; затвердження статуту і правил, згідно яких кооперативні страхові організації здійснюють страхові операції, нагляд, контроль за ними; операції перестрахування ризиків; вивчення стихійного і соціального лиха, створення науково-технічних установ, ради у справах страхування. Крім перелічених обов'язків, правління мало право: організувати центральні і місцеві апарати державного страхування в РСФРР та союзних республіках (контори, відділення, агентства); встановлювати внутрішню організацію, порядок і форми діловодства, звітності; запрошувати і звільняти службовців правління та місцевих органів, визначати оплату праці; відкривати банківські рахунки; набувати та відчужувати майно, брали позики; укладати угоди про страхування та перестрахування своїх ризиків в іноземних страхових товариствах; видавати квитанції, свідоцтва та поліси про страхування; скликати всеросійські і місцеві наради.

Розділ про місцеві органи виписував структурну ланку державного страхування: контор, відділень та агентств. Вони підпорядковувалися Держстраху в адміністративно-організаційному та операційному відношеннях. Губернські фінвідділи здійснювали загальний нагляд за їх роботою, але не втручалися в організаційну діяльність губконтор держстраху. Правління Держстраху мало право створювати місцеві органи страхування в союзних республіках, спираючись на угоди між ними, а також призначати уповноважених Держстраху з підпорядкуванням йому органів страхування декількох губерній. Місцеві органи, а до них належав Укрдержстрах, виконували страхові операції згідно цього «Положення».

Згідно «Положення» державне страхування поділялося на добровільне та обов'язкове: перше здійснювалося за взаємної угоди страховика (Держстрах) та

застраховника – власника майна, а інше обов'язковим для обох сторін на принципах декрету від 6 жовтня 1921 р. та 25 липня 1922 р. Обов'язковому окладному страхуванню підлягали: нерухоме майно від пожеж в містах і селах; рослинні культури від градобиття та іншого стихійного лиха; худоби від смерті [11]. Головне правління Держстраху перебало на себе право визначати територію дії обов'язкового окладного страхування, порядок його впровадження, встановлення розміру страхового забезпечення та окладних, зборів умов укладання страхових угод. Терміни введення обов'язкового страхування в окремих республіках встановлювалися центральним правлінням Держстраху за згодою з її вищими органами влади. Обов'язкове неокладне страхування, передбачене «Положенням», стосувалося державного і комунального майна, яке перебувало в оренді, а також на інших умовах користування фізичними та юридичними особами. Добровільне страхування поширювалося на рухоме та нерухоме майно підприємств і товари від пожеж, на культури від градобиття, худобу від загибелі, транспорт, на випадок смерті від нещасних випадків.

Дискусія про повноваження кооперативних страхових товариств, яка тривала тоді, була врегульована остаточно. Якщо кооператив орендував державне майно, то на них поширювалися страхові операції обов'язкового неокладного державного страхування, а їх власне майно в порядку взаємного кооперативного страхування. Наприклад, 23 серпня 1922 р. Всеукраїнська кооперативна страхова спілка («Коопстрах») звернулася до правління Держстраху з проханням надати їй право страхувати майно українських кооперативних об'єднань на території Криму [12]. Дехто з номенклатурних працівників Укрдержстраху вважав, що обстоювання принципів взаємного страхування та кооперативного зокрема було відвертим зазіханням на державну монополію страхової справи [13]. Комунальні підприємства намагалися організувати за власний рахунок «...особливе комунальне страхування добровільне або обов'язкове і не лише для страхування власного комунального майна, але і майна, що належить населенню даної громади» [14]. Прихильники державної монополії страхування і захисники вільних спілок взаємного страхування обговорювали проект декрету про взаємне страхування на нараді, скликаній ВРНГ. Висновки виявилися дуже суперечливими, тому що представники наркоматів, крім НКФ, НКпраці та Робітничо-селянської інспекції, висловилися за обмеження державного страхування обов'язковим та створення передумов для розвитку взаємного страхування з обов'язковим перестрахованням в державних органах. Співробітник Укрдержстраху М. Галімський «...констатував наявність сепаратистських тенденцій в галузі страхової справи серед керівних працівників деяких радянських установ» [15]. Під «сепаратизмом» він вбачав обстоювання кооперацією права страхування власного та орендованого майна, створення та діяльність товариств взаємного страхування. Державна страхова монополія, на його переконання, забезпечувала планомірний розвиток інституту страхування, а його централізація мала здешевити види страхування. Уряд УСРР, як зазначив Укрнаркомфін Новицький на нараді завгубфінвідділами 11 липня 1922 р., «...ніякої фінансової політики вибудовувати не буде» [16], позаяк фінансова справа була централізована в межах радянської федерації.

Організаційна структура Держстраху першого року його господарсько-фінансової діяльності віддзеркалювала нормативно-правові акти радянських органів влади та

соціально-економічні функції самої системи страхування. Ключовими відділами Держстраху були у вересні 1922 р. – загальний, кооперативного страхування, науково-технічний, вогневий, сільськогосподарського страхування посівів, фінансовий, транспортний, страхування сільськогосподарських тварин. Майже кожного дня вони видавали «циркуляри», які відправляли до страхових контор, агентств, управлінь. Вони стосувалися різних питань страхової справи: протипожежних заходів, збору вкладних платежів, пропаганди ідей державного страхування, відносин місцевих органів держстраху з виконавчою владою, розвитку операцій по обов'язковому неокладному страхуванню державного майна. Так, 28 вересня 1922 р. циркуляр №176 вимагав здійснення обов'язкового страхування майна орендних комунальних господарств, а від 27 та 29 вересня стосувалися страхування хліба Наркомпроду [17].

Особистий склад Держстраху формувався згідно штатного розкладу, а також за наявності фахівців страхової справи. На 1 жовтня 1922 р. Держстрах мав 252 працівника, з них 62% становили чоловіки, 38% жінки, а зі стажем страхової роботи 39% [18]. Серед співробітників комуністи посідали 4%, у тому числі і голова правління Держстраху Д.І. Єфремов, члени – М.І. Семенов та інші. З вищою університетською освітою було 13,8%, вищою технічною – 8,3%, середньою гімназичною 42,4%, середньою спеціальною 4,7%, а решта працівників мала «низчу» освіту. За віковим статусом третину становили особи від 20 до 30 років, а 60% від 30 до 60 р., тобто перебували в активному і працездатному віці. Вищу освіту переважно мали керівники структурних підрозділів.

Протягом 1923–1925 рр. точилися дискусії між союзними та республіканськими органами державного страхування стосовно повноважень та принципів самодіяльності. Ця проблема заслуговує окремого науково-історичного висвітлення, особливо взаємин Держстраху СРСР та Укрдержстраху, тому зосередимось лише на організаційно-правових основах розвитку загальносоюзної системи державного страхування. 7 листопада 1923 р. сесія ЦВК СРСР підтвердила державну страхову монополію на території СРСР, яку мав здійснювати Держстрах. Союзний уряд, за визначенням Д.І. Єфремова, мав розв'язати три суперечливі проблеми, які викликали запальні дискусії: розпорозувати організацію державного страхування по окремих республіках, окремих відомствах та у якому обов'язку здійснювати обов'язкове страхування. «Чи мати для здійснення державного страхування на території Союзу єдину установу у формі, якою є і діє Держстрах, – зазначав Домінік Іванович, – або, відмовившись від «централізованого» єдиного відомства, створити п'ять (після національного розмежування в радянській Середній Азії – навіть сім) цілком самостійних або бодай до певної міри залежних, але організаційно розмежованих, Держстрахів – по одному у кожній республіці та один всесоюзний» [19]. Таку позицію обстоював голова Укрдержстраху П.К. Солодуб, вимагаючи організаційно-функціональної самодіяльності української системи державного страхування. Був і номенклатурний підхід, коли чиновники ВРНГ, Зовнішторгу, Наркомшляхів, Центросоюзу, Наркомсоцзабезу, НКВС пропонували створити галузеві органи державного страхування при конкретних наркоматах, а Наркомфін залишався б міжвідомчим органом. Прихильники децентралізації системи страхування пояснювали свою позицію необхідністю врахування «національно-побутових умов окремих союзних республік», а

відомчого підходу обґрунтовували її значним здешевленням страхування та зміцненням галузі. Переконаючи опонентів, Д.І. Єфремов писав, що «...ми пропонуємо єдність каси, єдність системи тарифів і правил, єдність страхової політики, але децентралізацію управління і розміщення обігових коштів в інтересах окремих союзних республік, ми пропонуємо забезпечити вплив урядів союзних республік на страхову політику взагалі – через Страхову раду – і на політику сільського страхування зокрема – через спеціальну міжсоюзну конференцію з сільського страхування» [20]. Застереження викликало питання про обов'язкове страхування сільських будівель, худоби та посіву, але його було вирішено постановою РНК СРСР від 11 листопада 1924 р. «Про державне страхування в сільських місцевостях» [21]. Д.І. Єфремов, оцінюючи цей законодавчий акт, вважав «селянське страхування – становим хребтом радянського страхування, а дискусії довкола організації системи страхування завершеними.

18 вересня 1925 р. ЦВК та РНК СРСР ухвалили «Положення про державне страхування» [22], яке юридично оформило єдину централізовану систему радянського державного страхування. Його було опубліковано в газеті «Известия» 28 жовтня 1925 р. [23] Стаття перша «Положення» однозначно констатувала той факт, що страхування в усіх його видах є державною монополією СРСР, а страхування майна в іноземних страхових організаціях відбувалося винятково з дозволу РНК СРСР. Держстрах діяв на принципах госпрозрахунку, зберігав єдність основних видів страхування. Головне правління здійснювало загальне керівництво та нагляд за страховими операціями та їх організацією в СРСР формувало кошторис, виробляло правила, тарифи, премії, плани страхування загальносоюзного рівня, затверджувало штати кожної республіки, видавало розпорядження, циркуляри та інструкції для них, наглядало та ревізувало республіканські правління, скликало наради. «Положення» зафіксувало повноваження правлінь державного страхування союзних республік, які були органами Головного правління Держстраху та державного страхування СРСР. Склад правління в союзних республіках призначали НКФ, які здійснювали державне страхування на території республіки, керували діяльністю місцевих контор та агенцій, але згідно правил, тарифів, інструкцій Держстраху СРСР. Республіканські установи державного страхування виконували доручення загальносоюзного правління, тобто організаційно та функціонально були залежними від них.

Фахова періодична преса широко висвітлювала появу «Положення про державне страхування СРСР». Професор С. Рибніков назвав його «страховою конституцією» [24], яке розв'язало п'ять суперечливих питань становлення централізованої системи державного страхування, три з них стосувалися основ внутрішнього функціонування (розподіл коштів між центром і республіками, кооперативне страхування, попереджувально-профілактичні заходи та їх фінансування Держстрахом), а два системного характеру (єдність страхової організації замість відомчого розмежування, бути страхуванню союзною чи республіканською справою). Інші підкреслювали централізацію коштів Держстрахом та їх збалансований розподіл [25].

Запевнення Д. Єфремова, С. Рибнікова про те, що суперечності довкола організаційного функціонування централізованої системи державного страхування завершилися з появою «Положення» від 18 вересня 1925 р., не узгоджувалися з повсякденною діяльністю органів страхування, особливо союзних та республіканських.

Деякі пункти «Положення» суперечили статтям Конституції СРСР. Якщо майно, яке перебувало на території союзної республіки, мало загальносоюзне значення, то Головне правління, на переконання Н. Зільберштейна, мало керуватися Громадянським Кодексом цієї республіки [26]. Дотримуючись територіального принципу укладання договору про страхування майна, органи державного страхування вагалися стосовно визначеності юридичного статусу, позаяк конституція мала поняття територія СРСР та територія республіки. Пропонувалося розробити єдине загальносоюзне законодавство, позаяк існувала єдність страхової справи у формі Держстраху СРСР, а стосовно республік, як виняток, дозволити видання відповідних актів, що не суперечили б союзним.

Представники союзних страхових установ категорично виступали проти «самостійних течій» та критики «главкізму» Держстраху. Вони обґрунтовували необхідність жорсткої централізації страхової справи в СРСР тим, що «державне страхування в СРСР є загальносоюзна справа», а вищим органом Держстрах – самостійна установа Наркомфінансів, який згідно конституції СРСР належав до об'єднаних наркоматів. Так, в одній із статей, розміщених на сторінках фахового видання Держстраху у 1925 р. зазначалося, що страхова справа має відношення до економічно-господарських проблем і майже не займає «...політичні інтереси окремих республік, тому і всі міркування про необхідність створення будь-яких коректив до реорганізації страхування щодо втручання у страхові справи урядів союзних республік мабуть не має яких-небудь серйозних підстав» [27]. Держстрах СРСР, на переконання С. Краснікова, не обмежував «влади окремих республік», а «відомчі і сепаратні течії» лише суперечать єдиній союзній страховій організації.

Таким чином, виходячи з аналізу основних законодавчих актів, ухвалених федеративними та союзними державними органами стосовно страхування, можна виокремити деякі особливості та закономірності формування єдиної централізованої системи державного страхування в СРСР. Виникнення в рамках об'єднаного наркомату страхового управління позначилося на організаційних принципах становлення союзної та республіканської страхової справи. Проголошення державної монополії страхування унеможливило виникнення акціонерних, приватних та будь-яких інших систем страхування майна і життя, про що свідчили гострі дискусії довкола повноважень системи кооперативного страхування, її функціонального обмеження. Державна монополія виявилася політично-правовою основою для формування і розвитку централізованої системи радянського (державного і кооперативного) страхування. Уніфікація організаційних форм і принципів діяльності Держстраху віддзеркалювала конституційне оформлення унітарної держави. Укрдержстрах, як складова організаційно-функціональна частина системи державного страхування, мала оперативну-технічну самодіяльність на території УСРР, виконуючи доручення Держстраху СРСР та відповідні норми, правила, принципи, інструкції загальносоюзного відомства.

Протягом жовтня 1921 – вересня 1925 р. відбулося оформлення союзної системи державного страхування, принципи якої були обов'язковими і типовими для республік, тобто УСРР. Відомчі та «сепаратистські течії», які з'явилися серед номенклатури

відповідних наркоматів, були подолані, але колізії залишалися, особливо в галузі конкретних видів страхування майна в містах і селах.

Список використаних джерел та літератури:

1. Розеноер С.М. Д.И. Ефремов и советское страхование. – М., 1925. – С. 3.
2. СУ України. – 1924. – №48. – Ст. 554.
3. Мен Е. Страхование государственных имуществ // Вестник государственного страхования. – 1922. – №7. – С. 15–17.
4. Мен Е. Положение о Главном Правлении Государственного Страхования // Вестник государственного страхования. – 1922. – №11-12. – С. 1.
5. Розеноер С.М. Знач. праця. – С. 17.
6. Центральний державний архів вищих органів влади України (ЦДАВО України). – Ф. 400. – Оп. 1. – Спр. 498. – Арк. 47.
7. Там само. – Арк. 26.
8. Там само. – Арк. 27.
9. Там само. – Арк. 35.
10. Положение о Главном Правлении государственного страхования // Вестник государственного страхования. – 1922. – №11-12. – С. 26.
11. Там само. – С. 29.
12. ЦДАВО України. – Ф. 400. – Оп. 1. – Спр. 498. – Арк. 45.
13. Галимский Н. Государственная страховая монополия и взаимное страхование // Финансовый вестник (Харьков). – 1922. – №3-4. – С. 36–40.
14. Там само. – С. 37.
15. Там само.
16. Совещание завгубфинотделов Украины 11–14 июля 1922 г. // Финансовый вестник. – 1922. – №3-4. – С. 41.
17. Перечень циркуляров Госстраха за сентябрь месяц 1922 г. // Вестник государственного страхования. – 1922. – №7. – С. 38–40.
18. Личный состав Госстраха // Вестник государственного страхования. – 1922. – №8-9. – С. 23–24.
19. Ефремов Д. 11 ноября 1924 года // Вестник государственного страхования. – 1924. – №23. – С. 10.
20. Там само. – С. 11.
21. Собрание законов Союза ССР. – 1924. – №26. – Ст. 225.
22. Там само. – 1925. – №73. – Ст. 537.
23. Положение о Государственном страховании Союза Советских Социалистических Республик // Известия ЦИК СССР. – 1925. – 28 октября.
24. Рыбников С. Положение о государственном страховании // Вестник государственного страхования. – 1925. – №20. – С. 3–4.
25. Перепелкин Е. Положение о государственном страховании и отчисление на меры превенции и репрессии // Вестник государственного страхования. – 1925. – №23-24. – С. 6–8.
26. Зильберштейн Н. Общесоюзное страховое законодательство // Вестник государственного страхования. – 1926. – №23-24. – С. 17–19.
27. Красников С. К вопросу о конституционных отношениях Госстраха СССР и Росгосстрах // Вестник государственного страхования. – 1925. – №23-24. – С. 3–5.

Латишева О.В. Организационно-правовой статус и социальные функции процесса становления Госстраха СССР (1921-1925 гг.).

В научной работе детально анализируется процесс оформления союзной системы государственного страхования (1921–1925гг.), принципы которой являлись обязательными и типовыми для республик, в том числе и для УССР. Государственная монополия была политическо-правовой основой для формирования и развития централизованной

системы советского (государственного и кооперативного) страхования. Унификация организационных форм и принципов деятельности Госстраха отражала конституционное оформление унитарного государства.

Ключевые слова: система государственного страхования, государственная страховая монополия, кооперативное страхование имущества, акционерные страховые товарищества.

Latisheva O.V. The organizational and legal status and social functions of the process of official registration the State Insurance Company in the USSR (1921-1925).

In the article the process of official registration of the system of the state insurance in the USSR in 1921-1925 is analysed in detail by the author. The principles of this system were obligatory and standard for all republics of the USSR. The state monopoly was political and legal base for creation and development of the system of Soviet (state and cooperative) insurance. The unification of organizational forms and principles of activities of the State Insurance Company reflected the constitutional basis of unitary state.

Key words: system of the state insurance, state insurance monopoly, cooperative insurance of property, joint-stock insurance companies.

Надійшла до редакції 05.05.2009 р.